

VERSLAGEN VAN DE MAANDELIJKE BIJENKOMSTEN

Te Maastricht op 3 januari 1980

Het moet voor de oude en jonge 'vlerologen' een plezierige ervaring zijn geweest om in deze donkere dagen van het jaar zoveel donkerminnende 'soortgenoten' aan te treffen op de nieuwjaarsbijeenkomst van de Kring Maastricht van ons Genootschap. Aan onze voorzitter was het in elk geval te merken. Na op de van hem bekende persoonlijke wijze Dr. Gabriëls Beckers herdacht te hebben, onder meer als actief lid van de vroegere Commissie van Toezicht van het Natuurhistorisch Museum, ging hij in op de aanwezigheid van de vele, hem niet allemaal bekende, maar waarschijnlijk hém als oud grottenloper wel kennde, aanwezigen. Als 'ouwe sok' herkende hij in elk geval wel de vermaarde groevenbezoekers Dr. van Eyndhoven en Leo Bels en noemde naast de jonge 'S.O.K.-ers' ook de aanwezige leden van Speleo.

De secretaris toonde enkele Publicaties van het Genootschap die een doorlopende wetenschappelijke lijn in het groevenonderzoek in Limburg lieten zien. Ed de Grood van de S.O.K. (Studiegroep Onderzoek Kalkgroeven) van ons Genootschap) gaf een overzicht hoe, waar en waarmee de leden in deze tijd actief waren. Hij benadrukte het serieuze studiekarakter door er op te wijzen dat de S.O.K. geen 'spaarpot' is voor mensen die de groeven inwillen, maar een belangengroep van mensen die willen studeren. De S.O.K. beseft daarbij haar verantwoordelijkheid jegens de vergunning-verstrekkers voor het bezoek aan de groeven, zoals Staatstoezicht op de Mijnen, het Min. van CRM en de eigenaars (zowel instanties als particulieren). Daarbij noemde hij ook de positieve kontakten met de Provinciale Overheid en met name de Prov. Waterstaat, waarmee een goede samenwerking bestaat. In de studiegroep zijn verschillende 'afdelingen' onderscheiden: cultuurhistorie, mijnbouwkunde, cartografie, documenta-

tie en biologie, elk met een afzonderlijk groepje leden en een eigen onderzoeksplan.

De biologie-afdeling is vooral bezig met het inventariseren van de groeven in Zuid-Limburg op vleermuizen. De laatste jaren werden alle groeven onderzocht (sommige groeven al 13 jaar lang), zodat een goed beeld verkregen wordt van de winterpopulatie van de vleermuizen in de Z-Limburgse groeven, en daarmee ook iets gezegd kan worden over het vóór- en/of achteruitgaan van de stand, een verschuiving in het soortenbestand en de betekenis van de groeven voor de vleermuizen. Voor drie belangrijke groeven is er een vergevorderd plan om deze als vleermuisreservaat te gaan beheren.

Na de algemene inleiding hield Jack Diederer, die vooral bezig is met de cultuurhistorie van de groeven, een boeiende lezing waarin hij een zeer speciale sfeer wist te scheppen vanuit zijn bewogenheid voor het historisch ambacht van het blokbreken.

Na de pauze vervolgde hij zijn voordracht met - zoals de voorzitter na afloop letterlijk zei - 'verschrikkelijk mooie beelden', vergezeld van een toelichting die er vooral om ging te laten zien wat de mensen toen bewogen heeft om die stenen uit de bodem te zagen. Behalve de wandgrote, haarscherpe kleurendia's met een geweldige dieptewerking, waren het vooral de geluidsbanden die een diepe indruk achterlieten.

Deze bijzondere avond werd afgerond met een dia-klankbeeld van Jack Diederer, dat het karakter had van een kunstwerk.

De voorzitter besloot de avond dan ook met de opmerking, dat hij nog nooit zo duidelijk beseft had, dat er een groot manco heeft bestaan aan cultuurhistorisch onderzoek van de mergelgroeven. En hij wenste achteraf, dat hij in zijn strijd tegen de ondergang van de St. Pietersberg dit middel, dit klankbeeld, tot zijn beschikking had gehad, om toen het Gemeentebestuur van Maastricht te kunnen overtuigen van het belang van het behoud van het nu verdwenen overgrote deel van het gangenstelsel. Hij hoopte dat de S.O.K. meer succes in deze strijd zou

hebben, en hij wenste de leden van de S.O.K. en de andere aanwezigen ook in deze zin een goed nieuwjaar.

Summary:

Historical aspects of manmade caves was the subject of an address by Mr. Diederer, enlivened by colourslides and taped anecdotes as told by the last of the „block-breakers” (old time miners of sandstone).

Te Heerlen 10 december 1979

Voorzitter Dijkstra opende de vergadering met de mededeling met ingang van heden zijn voorzitterschap te willen neerleggen. Zijn werkzaamheden bij het Geologisch Bureau en de na zijn verhuizing naar Schaesberg op hem afgekomen huishoudelijke besommeringen zijn aan dit besluit debet.

De heer Dijkstra liet daarop de achter hem liggende 21 jaar van zijn voorzitterschap de revue passeren, daarbij onder meer met wat weemoed terug denkend aan de gezellige busexcursies van vlak na de oorlog.

Eén uitspraak: "Het is gemakkelijker een vereniging op te richten, dan ze door de jaren heen in stand te houden." Dat dit laatste hem zeker is gelukt bewees het grote aantal aanwezigen op deze, maar ook op de voorgaande bijeenkomsten. Een flink

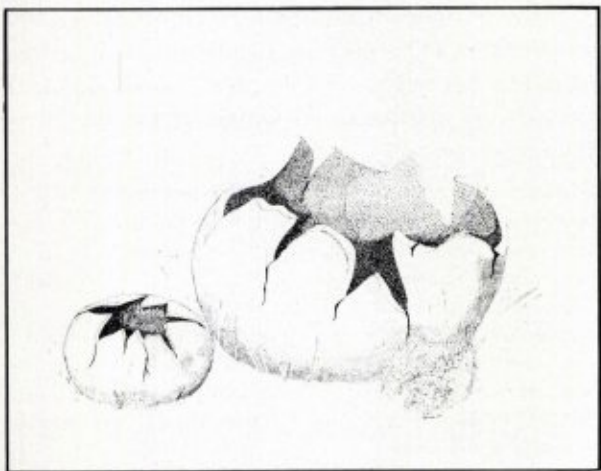
applaus was dan ook zijn deel. Vice-voorzitter van Geel bedankte namens iedereen de heer Dijkstra voor zijn inzet voor de Kring Heerlen, vooral tijdens de moeilijke jaren, die de kring ook heeft doorgeemaakt en overhandigde hem een boekenbon.

Daarna attendeerde de heer Bult de aanwezigen nogmaals op een door de Studiegroep Behoud Schinveldse Bossen en Brunssummer Heide uitgegeven periodiek, dat tot doel heeft te wijzen op de grote natuurhistorische, landschappelijke en recreatieve

waarden van deze gebieden, om iedereen op deze manier te stimuleren zich in te zetten voor het behoud van deze gebieden. De grote natuurhistorische waarde van de Brunssummer Heide blijkt o.a. uit de vondst van enkele Kroonbekerzwammen (*Sacrospira crassa*) door de heer Spica einde mei 1979. De ca. 10 cm grote bolvormige zwammen groeiden tussen de dennenaalden in een grove-dennebos. Volgens de heer Kelderman van de Mycologische Studiegroep zou dit wel eens de eerste vondst van deze soort in Nederland kunnen zijn. De heer Bult wakte iedereen op zich op het periodiek te abonneren (f 10,- per jaar te storten op nr. 146713974 van de Rabobank te Schinveld, giro nr. van de bank: 1053551).

Vervolgens kreeg de heer Spica het woord om de aanwezigen iets te vertellen en te laten zien over het werk van de Studiegroep Lagere Planten.

De Studiegroep houdt zich vooral bezig met het opstellen van een overzicht van de mikroflore en -fauna van de vennen van de Brunssummer Heide, om zich aan de hand daarvan over enkele jaren een oordeel te kunnen vormen over de veranderingen van de waterkwaliteit van deze vennen. De heer Spica vertoonde een aantal prachtige, met behulp van een mikroskoop opgenomen dia's van kiezelwieren en algen. Vooral de opnamen van enkele Desmidiaceeën oogsten ieders bewondering. Een bijzondere dia liet de zygosporie van *Mikrasterias thomassiana* var. *notata* zien, die slechts zelden wordt gevonden. Een ander interesseveld van de Studiegroep vormen de slijmzwammen. Spreker liet een aantal fraaie opnamen zien van diverse ontwikkelingsstadia van deze myxomyceten. Uit een spore, die op een geschikt substraat belandt, ontwikkelt zich een amoëbe, die bakteriënetend over het substraat kruipt. Op een bepaald moment deelt de kern zich, maar blijft binnen de cel. Als er voldoende voedsel aanwezig is, gaan de splitsingen van de kernen door en er ontstaat een polynucleid plasmodium. Dit plasmodium is in feite één grote amoëbe. Men heeft exemplaren gevonden met een diameter van 50 cm. Op zeker mo-

ment vormt de amoebe vruchtlichaampjes. Elke celkern omgeeft zich met een beetje protoplasma en een sporenhuid van cellulose. Als de sporen rijp zijn worden ze door de wind verspreid en de kringloop begint opnieuw.

De heer Spica beëindigde zijn interessante voordracht met een uitnodiging aan geïnteresseerden zich bij de Studiegroep aan te sluiten.

Na de pause, gedurende welke de gelegenheid werd geboden slijmzwammen onder een stereomikroskoop te bekijken, kreeg de heer Bronneberg het woord over "Koralen".

Koralen zijn poliepen, die het vermogen hebben met aan het zeewater onttrokken calcium een kalkskelet op te bouwen en die in symbiose leven met algen. Koralen komen alleen voor in zeeën met een temperatuur van 25-30 graden Celcius, een zoutgehalte van ca. 3½%, een voldoende hoog zuurstofgehalte, voldoende licht voor de fotosynthese van de algen en last but not least, een voldoende aanbod van dierlijk plankton. Daar de warme golfstromen voornamelijk langs de oostkusten van de continenten lopen, vinden we hier de meeste koralen. Het uiterlijk van koralen varieert sterk, het kunnen hoge en solide bouwsels zijn, maar ook fragiel vertakte of waaier-vormige structuren. Spreker liet enkele in de Nederlandse Antillen verzamelde stukken koraal uit zijn kollektie rondgaan.

Koralen kunnen zich zowel ongeslachtelijk als geslachtelijk voortplanten. Het eerste geschiedt door spruitvorming, veelal gevolgd door afsnoering. Bij de geslachtelijke voortplanting vormen sommige poliepen mannelijke zaadcellen, terwijl in andere alleen eicellen ontstaan, die met de uitgezwermde zaadcellen versmelten. De uiteindelijk uit deze versmelting gegroeide larven verlaten na enige tijd de poliep en gaan deel uitmaken van het plankton. Lukt het de larve een geschikte ondergrond te vinden om zich aan te hechten, dan ontstaat een nieuwe kolonie.

De kalkkoralen, hoornkoralen en zachte koralen behoren met de slakken, zeeëgels en andere dieren met een kalkskelet of -huisje, tot de vormers van het

rif. Naar hun opbouw onderscheidt men franjerif, bankrif, barrièrerif en atol. De koraalriffen zijn door hun grillige bouw zeer geschikt als woonplaats voor een groot aantal vissen, kreeften, anemonen, krabben, zeeëgels, slakken, enz. Ook van deze dieren liet de heer Bronneberg ons enkele illustratieve dia's zien.

Vijanden van het koraal zijn onder meer de Papegaaivis, sommige slakkensoorten, zwarte zeeëgels en de zeer beruchte Doornkroonzeester, die grote delen van het Australische Grote Barrièrerif heeft verwoest. Dé grote achteruitgang van de koralen wordt, evenals op vele andere terreinen van natuur en landschap, veroorzaakt door de mens: op een directe wijze door het verzamelen van koraal; op indirecte manier, door het milieu te verpesten, waarin de koralen leven.

Met deze en nog meer interessante bijzonderheden wist de heer Bronneberg zijn gehoor te boeien.

Met een gul applaus bedankten de aanwezigen de beide sprekers voor de hun geboden interessante avond.

Summary

At monthly meeting Mr. Spica reported find a fine specimen of *Sarcosphaera crassa* in a forested area near Brunssum, which is under considerable pressure from „developers". Mr. Bronneberg gave an interesting address about corals.